

LAHKO NOČ DRUŽINA

(Slikanica)

Letni časi si sledijo v zaporedju, čeprav si dogajanja po letih ne.

besedilo napisano za natečaj TSD, za mladega dramatika

DRAMSKE OSEBE

MELVIN

HUSEJN Melvinov pradedek

EMINA Melvinova prababica

IDRIZ Melvinov dedek

AJKA Melvinova babica

OMER Melvinov oče

TETKA SADA Omerova sestra, Melvinova teta

HUSE Omerov brat, Melvinov stric

OSMAN Omerov brat, Melvinov stric

EDIN Sin Husa in Besime, Melvinov bratranec

DADA Hči Tetke Sade, Melvinova sestrična

MERIMA Melvinova mama

JUSUF Ujetnik v taborišču

MIRALEM Ujetnik v taborišču

NURIJA Eminina sestra

TEODOR Fant iz Salzburga

ODVETNIK

OMA HILDA Merimina mama, Melvinova babica

SRBSKI VOJAKI

UJETNIKI V TABORIŠČU

PROLOG
TETKINA PRAVLJICA

Mesto v zahodni Bosni. Vroč poletni večer 1998 se je prelevil v noč. Zvezde na nebu svetijo. Vonj segretega asvalta, ki so ga polivali z vodo. Ta del mesta se imenuje Mahala. Po sredini pelje še vedno od vojne razrušena cesta, z leve in desne strani so hiše, nekatere porušene, spet druge že postavljene nazaj, na mestu, kjer je včasih stala trgovina ni ničesar več. Samo še grmovlje in nekaj ostankov stene hiše. Nahajamo se v hiši tetke Sade, ki je natanko deseta preden se ulica konča in jo preseka glavna cesta, ki vodi do središča mesta. To je zadnja soba v prvem nadstropju hiše.

TETKA SADA: Boš zaspal, če ti povem pravljico?

MELVIN: Aha.

TETKA SADA: obljubiš?

MELVIN: Obljubim.

TETKA SADA: Ampak čisto, čisto zares. Drugače bosta mamica in očka huda, ker nisi zaspal, in ker boš jutri utrujen, in potem ne boš smel z Dado iti do reke. Ne boš se naučil plavati, in potem boš moral čakati do naslednjega poletja. To pa ne bo dobro. Ni res?

Pokrije ga z odejo.

TETKA SADA: Zapri očke. Nekoč je živela deklica, ki ji je bilo ime Pepelka.

MELVIN: Ne to.

TETKA SADA: Ampak babo pravi, da je to tvoja najljubša pravljica.

MELVIN: Tisto drugo, tetka.

TETKA SADA: Katero?

MELVIN: Tisto, saj veš. O Brdu.

TETKA SADA: Če obljubiš, da ne boš povedal nikomur, da sem ti jo povedala.

MELVIN: Obljubim.

TETKA SADA: Prav. Ampak čisto zares moraš zaspati. Ura je že deset.

MELVIN: A je deset veliko?

TETKA SADA: Veliko. Boš priden in zaprl oči, če ti povem zgodbo?

MELVIN: Bom.

TETKA SADA: Nekoč je živela deklica, ki ji je bilo ime Emina. Živela je v vasi Brdo.

MELVIN: A danes Brda ni več?

TETKA SADA: Glej ga. Bučko. Danes je Brdo drugačno.

MELVIN: Zakaj je drugačno? A zato ker je bila vojna?

Zvok ezana. Čas za zadnjo večerno molitev – Jacija.

1. YA SIN

Jesen 1940 Šerenovići. Spušča se noč. Zvok ezana preplavlja vas. Pisano listje nosi veter naokoli v nesimetričnih krogih. Mraz že pritiska, v hišah gorijo pečke. Emina sedi na kolenih in moli.

2. SVATBA

Vas Brdo, zahodna Bosna, zima, štirinajsti februar 1992.

Ogromna dnevna soba, v dnevni sobi pa žametna rjava sedežna garnitura. Klubska miza polna hrane. Na sredini sedežne sedita Omer in Merima, ki sta se poročila. Merima je visoko noseča. On je oblečen v temno modro moško obleko z zeleno kravato, ona v belo izvezeno bluzo in rdeče dimije. Okoli njiju so zbrani svatje: Sada, Osman, Huse, Besima, ki v rokah drži novorojenčico Edino, Ajka, Idriz in Edin. Dada je še v plenicah.

IDRIZ: Draga nevesta, dobrodošla v našo družino.

AJKA: Naj vama Allah da srečo, veliko moških potomcev in denarja.

BESIMA: Naj ti Allah da svetlega otroka, ki ga nosiš.

Podari ji zlato ogrlico.

SADA: Naj ti Allah, dragi brat, da verno in podrejeno ženo, ki bo skrbela za dom in tvoje dobro.

Podari mu zlato ogrlico.

HUSE: Naj vama Allah da veliko lepih trenutkov v skupnem življenju.

EDIN: Lepa si.

Vsi se smejijo.

OSMAN: Zdaj si naša nevesta. Tako lepe neveste še nismo imeli pri nas na Brdu.

IDRIZ: Bismillahi rrahmani rrahim El-Hamdu lillahi rrahil-alemin. Er-rahmanir-rahim. Maliki jevmid-din ijake n'abudu ve ijake neste'in ihdines-siratel mustekim siratallezine en'amte alejhim gajril-magdubi'alejhim veled-dallin!

VSI: Amin.

IDRIZ: Ponovi nevesta.

MERIMA: Ne znam. Ne znam še.

IDRIZ: Če želiš postati del naše družine v celoti, se boš morala naučiti Allahove besede in sprejeti boga v srce. Ni dovolj, da si spremenila ime in vzela naš priimek. Če želiš, da tvoji otroci po moji smrti dedujejo, se boš morala predati veri in verovati v eno in edino obstajanje našega boga Allaha.

EDIN: Mami, zakaj tetka Merima ne zna?

BESIMA: Zato, ker je tetka Merima prišla iz Slovenije.

EDIN: Zakaj iz Slovenije?

OMER: Zato, ker sva se tam spoznala.

MERIMA: Pred tem, pa sem živela v Nemčiji. To je taka velika država, veš. Povsod so hiše do neba.

EDIN: A je tam lepo?

MERIMA: Zelo lepo. Enkrat te bom peljala tja.

AJKA: Tako lepo, da je šla iz Nemčije v Slovenijo.

OMER: Šla je, ker se je tako odločila. Mogoče ima raje hiše, ki ne se ne izgubljajo v nebu.

IDRIZ: Vidiš sine, kaj je vera, in kaj pomeni družina v naši veri in kaj v njihovi.

OMER: Z vsem spoštovanjem oče. Mislim, da ni čas za to.

SADA: Zdaj si naša in naša boš ostala. Nikomur te ne damo. Moji Dadi je njena nova teta všeč.

Vsem si nam všeč.

AJKA: Prav je, da sta se poročila. Noseča je in pri nas v družini nikoli ni bilo in ne bo pankrtov. Vaš dedek je bil časten človek, heroj in vaša babica je vzgojila vašega očeta v dobrem duhu in veri islama in tako tudi vi vgajajte vaše otroke.

SADA: Mama, pomagaj mi, da postreževa kavo. Merima zagotovo rabi eno našo, močno kavo.

Vonj kave v kratkem času preplavi to turobno skromno poroko.

3. KAKO TI JE IME?

Pomlad 2016. Študentska soba v Salzburgu. Vonj kave po celem prostoru. Postelja, miza, stol, v kotu klavir. Melvin je na oku in kadi, pije kavo. Teodor leži v postelji.

TEODOR: Pridi nazaj v posteljo. Kava diši. Kuhal si kavo sredi noči?

MELVIN: Ja.

Melvin še naprej kadi.

TEODOR: Prideš v posteljo? Si skuhal tudi zame?

MELVIN: Ne. Stvari imaš na stolu.

TEODOR: Mislil sem, da lahko prespim. Pozno je, ura je tri. Nimam denarja za taksi.

MELVIN: Ne moreš prespati. Ne maram, če kdo spi z mano v isti postelji.

TEODOR: Se tebi nikoli ne zdi, da je ta naš svet tako bizaren?

MELVIN: Kako bizaren?

TEODOR: Bizaren. Preko aplikacije na telefonu, vidiš fotografijo, izmenjaš par besed, najdeš nekoga, z njim preživiš noč in greš dalje, kot, da se nič ni zgodilo.

Tišina

TEODOR: Kako ti je sploh ime?

MELVIN: Zakaj je to pomembno?

TEODOR: Rad bi vedel, s kom sem preživel noč.

MELVIN: Kako pa hočeš, da mi je ime?

TEODOR: Nekaj vem zagotovo. Nisi od tu. Nisi Avstrijec.

MELVIN: Aja? Po čem to sklepaš?

TEODOR: Preveč lep naglas imaš. Preveč je forsiran, razumeš? Tvoj trud, da zadaneš melodijo jezika je prav smešen. Pa še zemljevid Salzburga imaš na mizi, poleg knjige ki je pisana v enem od slovanskih jezikov.

MELVIN: Mogoče imam samo govorno napako.

TEODOR: Predvidevam, da si sem prišel študirati.

MELVIN: Mhm.

TEODOR: Pianist?

MELVIN: Kako veš?

TEODOR: Iz nahrbtnika ti gleda sveženj not. In klavir ... Nima vsako študentsko stanovanje klavirja. Od kod si?

MELVIN: Od tu.

TEODOR: Mislim, kaj si? Čeh? Rus?

MELVIN: Slovenec. Obleci se in pojdi domov. Postajam zaspan.

TEODOR: Grem, če mi poveš, kako ti je ime. Drugače ne. Kaj boš? Poklical policijo, da me spravi ven iz stanovanja?

MELVIN: Jakob.

TEODOR: Jaz sem Teodor, Teo, me veseli

Melvin se smeji.

TEODOR: Kaj je smešno?

MELVIN: Nič, nič.

Melvin sede za klavir in začne igrati.

TEODOR: Koncert, maestro?

MELVIN: Lezi nazaj. Igral ti bom, dokler ne zaspiš. Samo igral. Ti spi.

TEODOR: Pa pravljica za lahko noč?

MELVIN: Jo želiš slišati? Prav. Nekoč je živel deček, ki je imel tri plišaste medvedke in barbiko.

Medvedkom je bilo ime Benjamin, Teodor in Jakob. Benjamin se je poročil z barbiko, Teodor pa na skrivaj z Jakobom. In živeli so srečno do konca svojih dni. Konec pravljice.

TEODOR: Kako ti je ime?

MELVIN: Melvin. Lahko noč.

Melvin igra klavir.

4. "ČLOVEK MELJE, BOG ZMELJE"

Vzhodna Bosna, poletje 1942

Noč se prevesi v jutro. Lepšega sončnega vzhoda že nekaj časa nihče ni videl. Nahajamo se v vasici Šarenovići, kjer je Husejn natovoril žito na voz, da bi ga odpeljal do mlina.

EMINA: Prosim ne odhajaj. Veš, da ni varno.

HUSEJN: Ne bo me čez noč. Jutri se vrnem z zmletim žitom.

EMINA: Prosim, ne odhajaj.

HUSEJN: Kmalu bom nazaj. V mlinu ne bo nikogar, varno je. Včeraj je šel Fikret, dan pred tem Avdo, pa se nič ni zgodilo. Zaupaj v dobro Allahovo voljo.

Objame jo in poljubi.

EMINA: Husejn .. Jaz ... Pričakujem.

HUSEJN: Noseča si?

EMINA: Da.

HUSEJN: Sin bo, če bog da. Boš videla. Močan in zdrav bo ...

EMINA: Boš ostal? Prosim. Samo nocoj. Rada bi, da položiš roko na trebuh in ga štitiš. Najin mali zaklad.

HUSEJN: Jutri, ko se vrnem boš spekla somun, in svežega bova namazala s pekmezom in jedla in pila mleko. Potem bova legla v posteljo in ležala tako dolgo, dokler ne boš rodila. Tako dolgo bom držal roko na najinem otroku. In sin bo. Sin se bo rodil, če bog da.

EMINA: Strah me je.

HUSEJN: Tokrat bo, vem da bo.

EMINA: Za vsakega si rekel tako. Bojim se, da sem preklela Allaha, da je moje prekletsvo, da zanosim, otroka nosim devet mesecev in ga mrtvega rodim.

HUSEJN: Vse to je zdaj mimo. V tebi raste novo življenje. Tokrat bo novo življenje.

EMINA: Pa trije otroci prej? Bojim se Husejn. Strah me je, da ne bom zdržala še enega pogleda na otroški grob. Niti imena si ne upam izbrati. Ne upam pomisliti na to, da bi ga držala v svojih rokah in ga dojila na svojih prsih. Mislim, da takoj, ko pomislim na to, Allah pošlje novo kazen in zgodi se spet isto.

HUSEJN: Tokrat bo drugače, boš videla.

EMINA: Kako veš?

HUSEJN: Čutim.

EMINA: Otroku bom dala najgrše ime, ki obstaja. Ne bom gledala še enega lepega imena na nagrobniku. Ne morem.

HUSEJN: Idriz naj mu bo ime. Tako, kot mojemu očetu. Obljubiš?

EMINA: Zakaj bi ti obljubila?

HUSEJN: Za vsak slučaj.

Tišina

HUSEJN: Da ne bi prelomila obljube potem, ko bo otrok rojen in boš hotela neko drugo ime in se bova sprla. Obljubiš?

EMINA. Obljubim.

HUSEJN: Grem, da se bom čimprej vrnil. Tako žalosten pogled imaš.

EMINA: Nič ni, samo ne maram se poslavljati.

HUSEJN: Naslednjo nedeljo greva na obisk in neseva moko k tvoji sestri na Brdo.

EMINA: Prav. Pazi nase. Jaz bom pazila na najinega otroka.

HUSEJN: Na Idriza?

EMINA: Na Idriza, obljubim.

Husejn sede na voz, zamahne z bičem in se odpelje. Zvok bele kobile in lesenih koles odzvanja v Eminini glavi. Začne pihati veter. Od nikoder, kakor je značilno za ta del Bosne, nebo postane črno in skrije sončni vzhod. Počasi začne deževati.

5. OPOROKA

Ljubljana, jesen, dežuje, 2014. Nahajamo se v pisarni odvetnika, kjer se bo brala oporoka. V pisarni sedi Omer in čaka.

ODVETNIK: Prišli ste prezgodaj.

OMER: V službi so me spustili prej.

Tišina, ki traja.

V sobo vstopita Osman in Sada. Nihče se ne pozdravi.

ODVETNIK: Dober dan.

OSMAN: Dober dan.

ODVETNIK: Kako ste potovali?

OSMAN: Dobro, hvala.

Tišina

OMER: Ali lahko začnemo z branjem oporoke? Mudi se mi.

ODVETNIK: Dokler ni prisoten še gospod Huse Mehmedović, oporoke ne bomo odprli.

OMER: Lahko začnemo brez njega. Ne bo se prikazal.

OSMAN: Brat...

OMER: Ti ... S teboj ne govorim.

OSMAN: Veš, da nisem hotel nič slabega.

OMER: Zakaj si govoril z njo? Zakaj?

OSMAN: Tvoja žena je.

OMER: Bila je moja žena, zdaj ni več. Ni več del te družine, ne pripada več tej veri.

OSMAN: Prosila je, če lahko eno noč prespi v hiši.

OMER: In ti si ji, kot dober musliman ustregel. Seveda. Dober musliman, je ustregel kurbi, pozabil pa na brata.

SADA: Omere, prosim.

OMER: Ti pa tiho. Nič boljša nisi. S teboj sem opravil že zdavnaj.

OSMAN: Prosim, če se ne dereš na svojo sestro.

OMER: Čigavo sestro? Jaz nimam sestre, ne brata.

Vstopi Huse.

OMER: Glej kdo je prišel.

SADA: Brat.

Poljubi ga in objame.

OSMAN: Brat.

Objame ga in sede.

OSMAN: On je Huse Mehmedović. Ne govori. Že nekaj let. Lahko pričnemo z branjem oporoke.

ODVETNIK: Torej, na željo pokojnika Idriza Mehmedovića, sem izvršitelj oporoke. Dolžan sem vam jo prebrati in vas vse seznaniti z nadaljnimi postopki prevzema vsega navedenega v oporoki. Na njegovo željo se oporoča bere v Ljubljani, kjer je pokojnik delal v gradbenem podjetju od leta 1995 – 2003 in prvič oporočo napisal leta 1999. Zadnjič je oporočo spremenil leta 2012.

Jaz, Idriz Mehmedović, rojen 12. 5. 1943 na Brdu v Bosni in Hercegovini, sin Husejna in Emine Mehmedović, pri polni zavesti zapuščam: štiri hiše na Brdu, velik hlev, dve gospodarski poslopji, mlin, petnajst hektarov travnikov, pet arov gozda, tri are sadovnjakov, denar na varčevalnem transakcijskem računu, katerega po smrti upravlja odvetnik Dolenc, edinemu moškemu dediču, ki bo nadaljeval družinski rod. Melvinu Mehmedoviću. Oporoka napisana v času njegovega zadnjega obiska v Sloveniji, maja 2012. Priloženo zdravniško potrdilo o prisebnosti in podpisanja izjava pred pričami o pravilnosti oporoke.

Dedič bo lahko pravico do oporoku uveljavljal od 23. 12. 2014 naprej.

6. USPAVANKA ZA EDINA

Zima 1994, Taborišče. Sneži. Huse sedi v kotu, se ziba in mrmra uspavanko. Vse polno taboriščnikov, ki ležijo po tleh. Nihče zares ne spi.

JUSUF: Huse prosim nehaj, radi bi spali.

Huse mrmra vse glasneje.

JUSUF: A boš že nehal, pička ti materina?

HUSE: Nekoč je živela ženska po imenu Emina ...

JUSUF: Huse, nehaj!

HUSE: Živela je v vasi Brdo. In imela je sina Idriza. Mož ji je umrl v vojni. Bil je narodni heroj ...

JUSUF: Huse, prosim nehaj. Jutri je ponedeljek. Zadnji ponedeljek v 1994. Zmankuje hrane in trideset nas bodo Srbi izločili iz skupine in postrelili. Vsi bomo postali narodni heroji, ker smo umrli v vojni.

HUSE: In ko je Idriz odrasel je postal velik in močan in poglavar Brda. Poročil se je z lepo Ajšo in imela sta štiri otroke.

JUSUF: Če ne nehaš, te bom jaz zadavil z lastnimi rokami in olajšal Srbom delo.

MIRALEM: Pusti ga. Naj pove.

JUSUF: Ne pusti nam spati.

MIRALEM: Nihče ne spi. Vsi smo budni. Nihče ne upa zaspati. Takoj, ko kdo od nas zapre oči, vidi vse, kar se je zgodilo.

HUSE: Omera, Sadu, Osmana in mene. Malog Husu.

JUSUF: Misliš, da je nam lahko?

MIRALEM: Pusti ga. Kmalu bo končal in utihnil.

JUSUF: Gdo ga sploh poslušaja?

MIRALEM: Allah.

JUSUF: Če bi Allah poslušal, se ne bi zgodilo, kar se je zgodilo.

HUSE: Mali Huse se je zaljubil v Besimo. Živela sta na vasi Brdo in imela sta sinčka Edina in hčerko Edino. Potem so prišli Srbi in streljali. Besima je Edino držala v naročju, ko so jo ustrelili. Obe sta zaspali. Mali Edin je tekkel k mamici, očka Huse pa se je skrival v sod za hlevom in vse gledal. Streljali so še enkrat in mali Edin je dva metra preden je prišel do mamice, da pogleda zakaj je zaspala, zaspal tudi sam. Ni prišel do nje. Ni je zgrabil za rokico, ni je objel. Potem so prišli Srbi in Husa odpeljali sem. Ampak oni ne vedo, da se Huse še vedno skriva v sodu za hlevom. In v njem je dovolj prostora za Besimo in Edito in Edita. Skupaj se stiskajo. Tiho, tiho, da jih vojaki ne slišijo.

7. ICH BIN EIN BERLINER

Pomlad, 1996, Berlin. Veliko meščansko stanovanje. Najprej vstopimo skozi vhodna vrata. Pred nami je dolg bel hodnik z visokimi stenami in rožnato preprogo na tleh, ki vodi vse do zadnjih vrat, v salon. V salonu je prižgan radio, slišijo se poročila, vse se odvija v Nemškem jeziku. Ogromna tišina.

OMA HILDA: Si umil roke?

MELVIN: Sem.

OMA HILDA: Daj, da pogledam.

Melvin ji da ročice. Nezadovoljna pogleda.

OMA HILDA: Ni dovolj, nikakor ni dovolj. Človeku mora biti čistoča na prvem mestu. Pridi sem. *S trdo gobico mu začne umivati in drgniti roke.*

MELVIN: Oma, boli me.

OMA HILDA: Prav je tako. Vse v življenju boli. Vse za kar se borimo nas boli in nič nam ni podarjeno. Kar pa nam je podarjeno, je breme.

MELVIN: A potem sem jaz tvoje breme?

OMA HILDA: Zakaj tako misliš? Razloži mi.

MELVIN: Ja, zato ker so me podarili tebi.

OMA HILDA: Kdo ti je to rekel?

MELVIN: Slišal sem, ko sta se z opa Frantzem kregala. Rekel je, da sem podarjen otrok. Ker me mamica in očka nista hotela.

OMA HILDA: Zakaj si poslušal, kaj se pogovarjajo starejši?

Še vedno mu drgne rokice.

MELVIN: Oma, boli me.

OMA HILDA: Dovolj je. Pripravi se na kosilo. Po kosilu boš igral klavir. Dve uri vaje, potem sprehod, po sprehodu greva domov, pripravila bova večerjo. Zvečer te peljem na balet.

MELVIN: Prav Oma.

OMA HILDA: Melvin, poslušaj. Mamica in očka nista imela časa zate, zato sta te prinesla sem.

MELVIN: Kje pa sta zdaj očka in mamica?

OMA HILDA: V Sloveniji.

MELVIN: A je to daleč, oma Hilda?

OMA HILDA: Daleč.

MELVIN: A prideta na obisk?

OMA HILDA: Enkrat bosta prišla na obisk.

MELVIN: Jaz bom pridno čakal, da prideta na obisk.

OMA HILDA: Sedi za mizo. Čas je za kosilo

Sedeta za mizo, pogrnjeno z belim prtom. Oma Hilda postreže juho. Melvin zagrabi žlico in hoče jesti.

OMA HILDA: Kam hitiš? Počasi! Ne obnašaj se kot en navaden Bosanec.

MELVIN: Kaj je to Bosanec, oma Hilda?

OMA HILDA: Cigan. Umazan človek, ki ne zna jesti.

MELVIN: Ampak jaz znam jesti omika. Omika, oprosti.

OMA HILDA: Že dobro. Vem Melvin. Ti si lep in priden otrok. Dober kristjan. Zdaj pa rokice skupaj in zmoliva za dobro hrano na mizi.

MELVIN: A k Jezuščku?

OMA HILDA: K bogu in Jezuščku.

Melvin zmoli, oma Hilda ga opazuje.

8. DEKONSTRUKCIJA DRUŽINE

Ljubljana, 2012, poletje je doseglo svoj vrhunec. Soparno je in na cestah ni žive duše. Dogajanje se seli v Blok na Fužinah. Osmo nadstropje, stanovanje številka 8. Opremljeno je po zadnjem aktualnem stilu te sezone. Na kavču leži pijan Omer. V stanovanje vstopi Melvin.

MELVIN: Spet si pil.

Pospravlja pločevinke poceni piva.

MELVIN: Zakaj si spet pil? Zbudi se in mi odgovori, zakaj si pil.

OMER: Pusti me. Rad bi se naspal.

MELVIN: Naspal? Saj pol leta, odkar si ostal brez službe ne počneš nič drugega, kot piješ in spiš.

OMER: Moje življenje, moja odločitev.

MELVIN: Hladilnik je prazen.

OMER: In?

MELVIN: Vse si zapravil za pir.

OMER: In? Moj denar je. Z njim počnem, kar hočem. Nehaj mi težiti.

MELVIN: Lačen sem.

OMER: Saj delaš. Zakaj si nisi kupil hrano. Dobil si plačo.

MELVIN: Zato, dragi ati, ker sem plačal najemnino za stanovanje in položnice, tvoje in moje.

OMER: Jaz nimam.

MELVIN: Zakaj se je življenje moralo ustaviti, ko je odšla?

OMER: Rekel sem ti, da je ne omenjaš.

MELVIN: Šla je zaradi tebe. Ker si pil. Ker si jo pretepal. Njo in mene.

OMER: Šla je, ker je navadna kurba in ker se sramuje tebe. Sramuje se tega, da je njen sin peder.

MELVIN: Ni res.

OMER: Res je. Govorila sva preden je šla. Ni mogla prenesti sramote, gnusiš se ji. Meni je malo manjkalo, da bi vzel vrv in se obesil.

MELVIN: In zakaj se nisi? Mogoče bi bilo bolje za naju z mamó. Mogoče bi danes bila še tukaj.

Moral bi se obesiti, tako kot se je hotela babica Ajka.

OMER: Utihni!

MELVIN: Ne bom tiho. Dobro veš, da je cela tvoja družina prekleta. Toliko verovanja v boga, bog pa vam noče pomagati. Lažno izgovarjate vse molitve, vse neumnosti povezane s to nemogočo vero terorizma.

OMER: Utihni. Ne žali moje družine!

MELVIN: Kaj je? A te boli resnica. Sam dobro veš, da se je babica Ajka hotela obesiti, ko si imel

deset let in, da si jo našel, kako si je že naredila vrv okoli vratu, na slivi v sadovnjaku za hišo na Brdu.

OMER: Tiho!

MELVIN: Hotela se je obesiti, ker je tetka Sada pobegnila od doma s Srbom, ko je imela štirinajst let. Deda Idriz jo je pretepel, tako kot si ti pretepal mamo in mene.

OMER: Utihni, jebem ti mater!

MELVIN: Nimaš pravice, da tako govoriš.

OMER: Tiho bodi, peder prekleti.

MELVIN: Jaz sem res mogoče peder, ampak pošteno delam in pošteno živim in ti na moj račun.

OMER: Če ne bi bilo mene, bi še danes ostal z noro omiko Hildo in njeno obsesivno kompulzivno motnjo v Berlinu.

MELVIN: Če ne bi bilo tebe, me mama sploh ne bi nikoli oddala.

OMER: Tako so ti povedali? Kdo? Tetka Sada, ki si je vedno znova izmišljevala pravljice? Če ne bi bilo mene, bi ti in tvoja mati umrla na cesti. Ne vem zakaj, a poročil sem se z njo, čeprav je sploh nisem poznal. Ko je rodila tebe in brata je kazalo na to, da bomo srečna družina, potem pa je Alvin preprosto zaspal in se ni zbudil. Bila je preveč depresivna, ni te dojila, ni pazila nate, ni te hotela videt. Potem sem prišel domov iz službe in tebe ni bilo nikjer. Čez dva dni mi je povedala, da te je oddala k svoji mami v Nemčijo, čim dalj stran od sebe. In ko si bil star šest let nisem več zdržal brez tebe. Šel sem te iskat. Zaradi nje. Najprej jo je razjedala smrt enega sina, potem je ugotovila, da se je drugemu odrekla, a se svoji mami nikoli ni znala zoperstaviti. Bolelo jo je, ker te ni imela ob sebi. Zato sem se vrnil in šel po tebe.

MELVIN: Rad si jo imel. Še danes jo imaš, zato piješ. Zato piješ.

OMER: Pijem zato, da pozabim, da jo imam rad.

MELVIN: Nikoli, ampak nikoli ti nočem biti podoben. Sram me je, da si moj oče. Sram me je, da živim s tabo.

OMER: Če ti kaj ne odgovarja, pojdi. Dovolj si star, da boš znal skrbeti zase.

MELVIN: Kdo pa bo skrbel zate?

9. VUĐUD (Bog je in obstaja)

Taborišče, ponedeljek, 26. 12. 1994, zima.

Ura je sedem zjutraj. Zunaj je začelo še bolj snežiti. Mraz je. V hali nekdanje manjše tovarne, kjer se nahaja koncentracijsko taborišče za moške muslimane od šestnajst let naprej, zaslišimo nekaj strelav. V prostor vstopijo srbski vojaki in iz neskončnega števila moških odpeljejo ven dvajset po naključnem izboru. Med moškimi so Miralem, Jusuf in Huse. Zdi se, kot da sneži zato, da bi srbskim vojakom sneg preprečil, da bi jasno videli svoje tarče, ko bodo streljali v njih.

Najprej postorjijo deset moških v vrsto, vojaki se umaknejo za črto in streljajo. Moški popadajo, vsi mrtvi. Ogromna tišina. Zatem postrojijo novo vrsto. Streljajo, moški padejo v jamo, ki je izkopana za njihovimi hrbti. Srbski vojaki se obrnejo in odidejo nazaj v štab. Eden od njih žvižga, dva se pogovarjata, kakor, da se nič ni zgodilo.

Med njimi na smrt ranjen leži Jusuf, ki gleda v Husa, ki ga je strel samo oplazil. Jusuf krvavi, Huse ga gleda v oči, niti enkrat ne migne z očmi nikamor drugam, dokler Jusuf ne umre. Sneg pada na trupla. Zdi se, da jih bo prekril z debelo odejo, izpod katere jih nikoli ne bodo izvlekli.

Huse naenkrat dobi življensko moč., katere se sploh ni zavedal in začne grebsti iz jame nazaj na površje. Ko pride do vrha, pogleda krvavečo roko. V glavi ima samo eno – Brdo. Vrniti se domov. Brdo. Začne teči v gozd. Še bolj začne snežiti, spusti se gosta megla.

10. ZLATOLASEC

Brdo, pomlad 1950. Vse cveti. Idriz je star sedem let. Igra se na travniku in lovi metulje. Na odeji sedita Emina in Nurija in kvačkata.

EMINA: Danes je sedem let odkar so ga ubili.

NURIJA: Misliš, odkar je izginil.

EMINA: Ne bo ga nazaj, Nurija.

NURIJA: Kako veš?

EMINA: Vem. Čutim. Husejn se nikoli ne bo vrnil. Tisto noč se je vrnila domov samo kobila. Veš kaj pravijo. Če se žival vrne domov brez gospodarja, je gospodar mrtev, ali pijan. Dvomim, da pije že sedem let.

Tišina

EMINA: Poglej ga. Vsak dan je večji in bolj brihten in bolj iznajdljiv.

NURIJA: Idriz bo visok in lep. Modre oči ima in svetle lase bo imel.

EMINA: Ne. Lasje bodo postali črni. Morajo postati črni.

NURIJA: Si se zato vrnila nazaj domov?

EMINA: Na Brdo sem se vrnila, ker nisem imela kam.

Idriz teka okoli in kliče " Mama, mama ".

EMINA: Tisto jutro, ko je šel... Rekla sem mu, da pričakujem. Slutila sem, da bo nekaj narobe, čutila sem v kosteh. Noč prej je fižol pokazal smrt. Vedela sem. Če gre, se nikoli več ne bo vrnil. To je edino, kar me boli. To, da sem mu lagala. Po drugi strani pa je umrl srečen, ker je verjel, da bo njegov rod po vseh mrtvih otrocih živel naprej. Hotel je, da mu dam ime Idriz. Po njegovem očetu.

Tišina

EMINA: Tako zelo si želim, da bi mu bil podoben. Husejn je bil časten človek. Dober musliman, dober mož.

NURIJA: Otrok je tvoj.

EMINA: Otrok je moj in od ... Mesec dni po tem, ko je Husejn odšel in se nikoli ni vrnil, je večina moških že zapustila vas. Šli so v vojno. Bil je bajram, jaz nisem hotela ven iz hiše. Imela sem občutek, da ljudje vedo za mojo laž, da vedo, da nisem noseča, pa čeprav sem to povedala samo Husejnu, nikomur drugemu. Ljudje so, kot se za bajram spodobi šli po hišah. Jaz sem ostala sama. Stara Zerina mi je prinesla mleto kavo in sadje in prav hitro odšla. Nikomur se ni sanjalo, kaj se bo zgodilo. Od nekje so v vas vdrli Nemci. Sredi belega dne. Vedeli so, da v vasi ni moških, ki bili sposobni obraniti vas. Vstopil je v hišo. Nič ga nisem razumela. Najprej je sedel na stol in gledal po sobi. Iz mene ni prišel niti glas. Vstal je in me pogledal. "Geld und gold". Nisem razumela, kaj

hoče, dokler ni pokazal na zlato verižico, ki sem jo nosila okoli vratu. Moje roke so olesenele. Nisem bila sposobna odpeti verižice, zato mi je on "pomagal". Obrnil me je in mi počasi odpel. Bil je lep, visok. Imel je modre oči in svetle lase. Poljubil me je in me pogledal. Nisem se upirala. Nisem ... Od strahu najbrž. Iz želje, da bi res rodila sina, ki bi preživel. Sploh ne vem, kako mu je bilo ime. Nemci so kmalu zapustili vas ... Jaz pa ...

NURIJA: Ti pa si se vrnila domov.

EMINA: Za Idriza bo njegov oče vedno Husejn. Časten, dober musliman. In tak bo tudi Idriz. Rastel bo tu, na Brdu. Tam, zgoraj bo zgradil hišo in celo Brdo bo nekoč njegovo. In poročil se bo in imel bo štiri otroke. Zapisano je. Hava mi je prerokovala. Usodi se ne da pobegniti.

NURIJA: Pfuj, Hava, Hava. Misli da bere Allahove poti. To ni dobro. Kar nam je Allah namenil, nam je namenil. Ni naše, da bi vedeli.

EMINA: A veš kaj je najbolj zanimivo od vsega, kar je rekla? Brdo bo na koncu nasledil tujec.

Rekla je: " Kri tujca je začela in kri tujca bo končala."

NURIJA: Vraže. Tuj, tuj, tuj. Tujci na Brdu.

Zvok ezana. Čas molitve.

11. PRAH SI IN V PRAH SE POVRNEŠ

Poletje 2017. Jutro, ezan naznanja jutranjo molitev – Sabah.

Sonce vzhaja nad vasico Brdo. Rosa je. Sonce obsije vrhove rdečih streh na novo zgrajenih hiš po vojni, ki jih je Idriz gradil vse do svoje smrti. Potem obsije streho velikega hleva, ki je danes prazen. V njem ni konjev. Obsije kmečko poslopje, kjer se je včasih spravljal seno in koruza, potem vzide dovolj visoko, da obsije okna hiš, ki so vsa zastrta z zavesami, zato se svetloba odbije in osvetli pasjo uto, kjer je včasih prebival pes Rambo, ki se je utopil v bližnji reki. Obsvetli zaklenjena vrata, stopnice, potke, ki vodijo do hiš in vsak še najmanjši kamenček, ki je del stezice, ki vodi nekam. Obsije nepokošene travnike in sadovnjake, kjer bo jeseni sadje spet popadalo z dreves in zgnjilo na tleh. Obsije reko, ki danes divja, ker se je prebudila iz spanja. Obsije mlin, tam na obronku, kjer reka zavije desno, da bi se pretvorila v mali slap, kjer so se otroci včasih kopali in kjer so še pred tem ženske prale perilo. Na koncu obsije še mezare – pokopališče. Najprej obsije grob Huseina, zatem grob Emine in grobove treh novorojenčkov. Potem sonce nabere ogromno energijo, da obsije vse bele količke, na katerih so samo imena umrlih v vojni, trupel pa še vedno ni. Na koncu obsije grob Idriza in Ajke, ki sta pokopana čisto na vrhu pokopališča, eden zraven drugega. Tako spokojno in mirno je. Ptice se začnejo oglašati, začenja se življenje, novo življenje, nova pomlad.

12. VOLJELO SE DVOJE MLADIH, OMER I MERIMA

Jesen 1991. Emonsko obzidje Tania in Omer.

OMER: Všeč si mi.

TANIA: Ne govori neumnosti.

OMER: Res si mi všeč.

TANIA: Na meni nič, kar bi ti lahko bilo všeč.

OMER: Zakaj misliš, da že dva meseca hodim v lokal, kjer delaš.

TANIA: Ker skuham najboljšo kavo v Ljubljani.

OMER: Zakaj si prišla v Slovenijo?

TANIA: Povedala ti bom pravljico o deklici, ki je živela v Nemčiji. Njena mama je bila stroga, očeta pa nikoli ni bilo doma. Stroga mama hčerki ni dovolila dihati, bila je ujetnica v prelepem meščanskem stanovanju, vse dokler ni zbrala dovolj denarja, da je pobegnila in prišla sem. Konec zgodbe.

OMER: Lepa zgodba. Zakaj v Slovenijo?

TANIA: Ker je deklica imela ravno toliko denarja za vlak – do Slovenije.

Smejita se.

TANIA: Zakaj pa si ti prišel v Slovenijo?

OMER: Iskat službo. V Bosni ni služb. Tam ljudje živijo z danes na jutri. Jaz sem prišel, da bi našel boljše življenje.

TANIA: Potem ti ne smem ti biti všeč.

OMER: Zakaj ne?

TANIA: Z mano ne boš imel boljšega življenja. Noseča natakara. V drugem mesecu sem.

OMER: Ampak nisem videl, da imaš fanta.

TANIA: Nimam ga. Ko sem mu povedala, je rekel, da otrok najbrž ni njegov.

OMER: Kaj boš z otrokom?

TANIA: Obdržala ga bom. Ne vem kako, ampak obdržala ga bom.

OMER: In če ti povem, da me to ne moti?

TANIA: Ne govori neumnosti.

OMER: Poroči se z mano.

TANIA: Ne govori neumnosti. Ne poznaš me.

OMER: Poznam te dovolj dobro, da vem, da si mi všeč.

TANIA: Ni tako preprosto.

OMER: Zakaj ne? Zakaj življenje ne more biti preprosto.

TANIA: Nisi slišal, kaj sem ti rekla? Noseča sem.

OMER: Pa kaj.

TANIA: Ne moreš me kar tako zaprositi za roko.

OMER: Lahko. Všeč si mi. Ne vem kaj je ljubezen, a mislim, da jo čutim, ko te pogledam.

TANIA: Ne bodi trapast.

Omer stopi na obzidje in zakriči.

OMER: Poroči se z mano!

Trnovska cerkev bije devet.

EPILOG
ATIJEVA PRAVLJICA

Zima 1996. December je in zunaj sneži. Ljubljana, Fužine.

OMER: Zdaj bo čas, da zatisneš oči in zaspiš. Ura je devet.

MELVIN: Ampak ati, jaz nisem zaspan.

OMER: Če ne boš spal, ko mamica pride domov iz službe, jutri ne bomo šli na izlet.

MELVIN: Kam pa gremo na izlet?

OMER: To je presenečenje. Imaš rad presenečenja?

MELVIN: Kaj je presenečenje?

OMER: To je takrat, ko nekaj ne veš in ne pričakuješ, a se zgodi.

MELVIN: A tako kot mamica, ki speče šarkelj in ti prideš domov iz službe in si vesel?

OMER: Točno tako.

MELVIN: Ati, a mi boš povedal pravljico?

OMER: Prav. Katero pravljico bi rad slišal?

MELVIN: O princeski in princu, ki sta srečno živela do konca svojih dni.

OMER: Prav. Nekoč je živela deklica, ki ji je bilo ime Pepelka.

MELVIN: Zakaj Pepelka?

OMER: Zato, ker je bila umazana od pepela.

MELVIN: Zakaj je bila umazana od pepela?

OMER: To bi ti povedal, če bi poslušal pravljico do konca.

MELVIN: Ati, kaj pa, če mi zapoješ nekaj?

OMER: Prav. Zapel ti bom nekaj.

MELVIN: Ampak, najprej moram zažetli lahko noč vsem medvedkom. In tudi ti.

OMER: Daj, pa hitro.

MELVIN: Lahko noč Teodor, lahko noč Jakob, lahko noč ... Ati, a veš, da se bosta Jakob in Teodor poročila.

OMER: Jakob in Teodor se ne moreta poročiti.

MELVIN: A res ne? Zakaj ne?

OMER: Res ne. Zato ker sta oba fantka. Jakob se lahko poroči z barbiko sestrične Aide.

MELVIN: Ne, to se bo Benjamin.

OMER: Prav, pa Benjamin. Zdaj pa še Benjaminu zaželi lahko noč.

MELVIN: Lahko noč Benjamin.

OMER: Tri, štiri in že mižiš.

MELVIN: Ati. A veš kaj?

OMER: Kaj, Melvin?

MELVIN: A veš kaj bom, ko bom velik?

OMER: Kaj boš, ko boš velik?

MELVIN: Jaz bom ti. Všeč mi je, če bom ti.

OMER: Zakaj?

MELVIN: Ker si tako prijazen, in velik, in ker me imaš rad, in ker imaš rad mamico.

Tišina

In ker si me pripeljal domov. Zdaj je Slovenija moj dom. Ne Nemčija. Ampak opa Frantza in omike Hilde ne bom pozabil. Kaj pa Jezušček?

OMER: Ni več Jezuščka.

MELVIN: Kam pa je šel? H komu pa zdaj molim?

OMER: Allahu.

MELVIN: Kaj je Allah?

OMER: Bog. Eden in edini.

MELVIN: A bog. A tak kot od omike Hilde?

OMER: O tem ti bom povedal jutri.

MELVIN: A ko bo presenečenje?

OMER: Ko bo presenečenje.

MELVIN: Ati?

OMER: No daj, še zadnje vprašanje.

MELVIN: A zdaj, ko sem v Sloveniji sem Slovenec?

OMER: Ne Melvin, mi smo Bosanci, muslimani.

MELVIN: Zakaj pa?

OMER: Zato, ker prihajamo iz Bosne in ker verujemo v Allaha.

MELVIN: Aha, to je tisti bog. Ja, ampak jaz sem potem Nmec, če sem prišel iz Nemčije.

OMER: Nisi.

MELVIN: Ampak ati...

OMER: ... Zdaj pa spat, prav?

MELVIN: Zdaj pa spat, prav. Da bom zrastel velik, da bom tak kot ti.

OMER: Lahko noč.

MELVIN: Lahko noč ati, lahko noč medvedki. Lahko noč družina.

Bosanska uspavanka.

KONEC